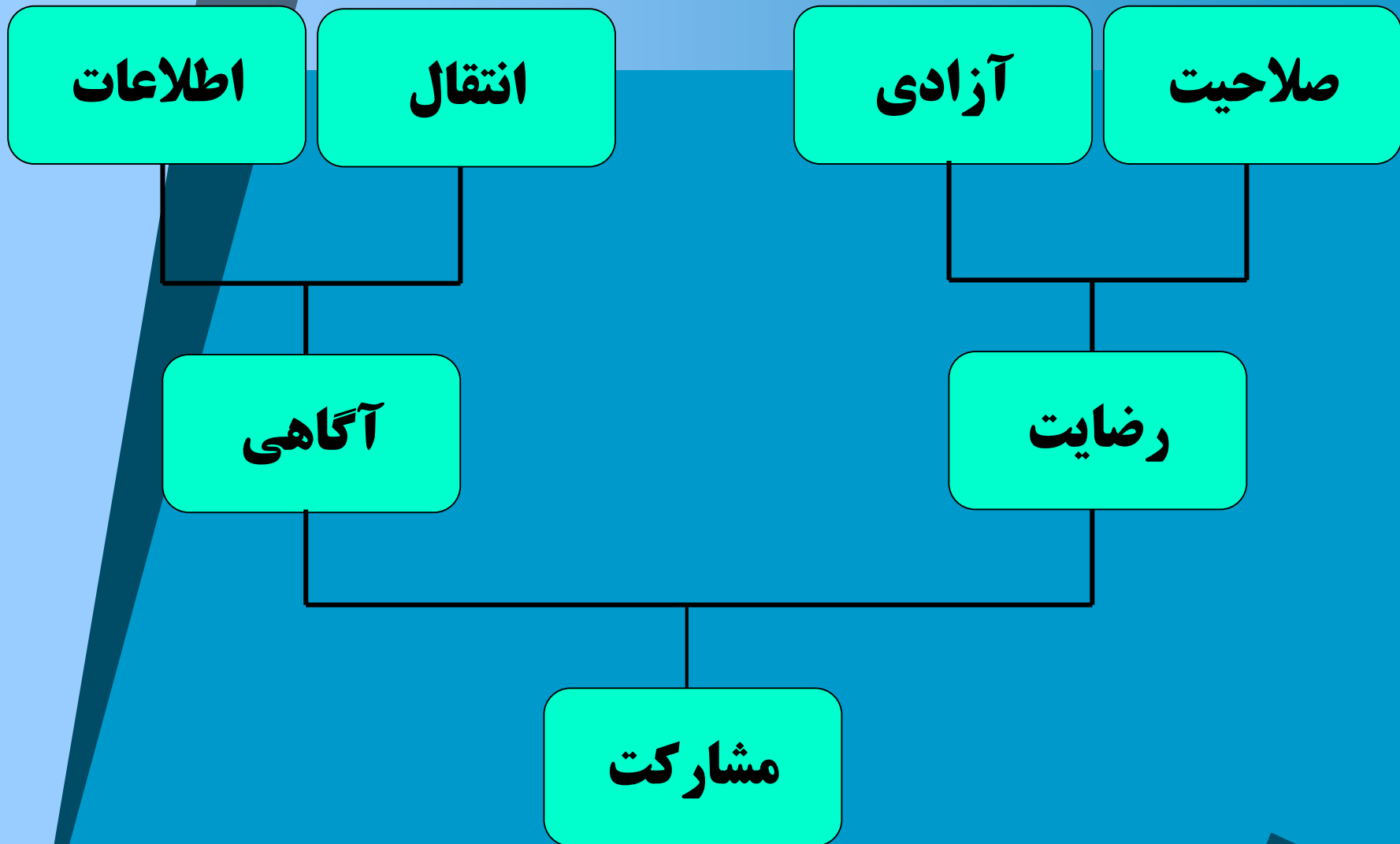

Informed Consent

رضایت آگاهانه

Informed Consent

- ◆ توافق آزادانه (و ابطال پذیر)
- ◆ فرد واجد صلاحیت (بیمار)
- ◆ مبنی بر مشارکت در تصمیم گیری درمانی (یا تحقیقاتی)
- ◆ بدنبال دریافت اطلاعات از ماهیت، هدف و الزامات آن
- ◆ با اعتقاد به تأثیر این مشارکت در انتخاب موثرترین و مفیدترین روش درمانی

◆ در غالب نوشته ها رضایت آگاهانه معادل مشارکت در تصمیم گیری در نظر گرفته می شود .

◆ این مشارکت به بیمار اجازه می دهد که سود و ضرر را از دیدگاه خود ارزیابی نماید و در مورد مراقبت و درمان خود تصمیم بگیرد .

استثنائات کسب رضایت آگاهانه

◆ موارد اورژانسی

ماده ۵۹ قانون مجازات اسلامی : اعمال ذیل جرم محسوب نمی شود :

◆ هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع که با رضایت شخص یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی آنها و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام شود در موارد فوری اخذ رضایت ضروری نخواهد بود .

◆ از دیدگاه اخلاقی قاعده سود رسانی در این مقطع اصل احترام به خود مختاری را تحت الشعاع خود قرار می دهد .

◆ مصونیت درمانی

عبارتست از عدم ارائه اطلاعات به بیمار به این دلیل که گفتن اطلاعات باعث آسیب یا رنج جدی بیمار می شود .

◆ انصراف (Waiver)

بسیاری از بیماران می خواهند پزشک نقش تصمیم گیرنده را داشته باشد .

Competency of patient

- فرد رضایت دهنده باید عاقل ، بالغ و دارای صلاحیت حقوقی و قانونی باشد
- در صورتیکه بیمار هوشیار نیست و فرصت کافی نیز برای اطلاع اولیاء وی وجود ندارد بهتر است مراتب به اطلاع **مقامات قضایی** رسانده شود و مجوزی جهت آن اخذ گردد .
- اگر برای اطلاع مقامات قضایی نیز وقت نیست با حضور **سه پزشک** صورت جلسه ای تنظیم شود و موارد اورژانس در آن توضیح داده شود و پس از آن اقدام درمانی شروع گردد
- در مواردی که فرصت برای هیچ کاری نیست پزشک موظف است **بدون** اخذ رضایت اقدام به درمان و حفظ جان بیمار بنماید

شرایط رضایت شوهر برای همسر:

اگرچه دین اسلام بین زوجین قائل به تساوی حقوق است اما برای شوهر ریاست خانواده و حق تدبیر قائل است .

لذا برای اجرای معالجه اذن شوهر قانونا لازم است . اگر شوهر مخالفت کرد از آنجایی که حق ضرر زدن به همسر را ندارد زوجه می تواند از اموال خویش و بدون اذن شوهر اقدام کند .

در اقدامات طبی که مربوط به مسائل زناشویی می باشد رضایت شوهر الزامی است .

ماده ۲ آئین نامه مصادیق فوریت‌های پزشکی را به شرح ذیل احصاء

نموده است :

۱. مسمومیتها
۲. سوختگی
۳. زایمانها
۴. صدمات ناشی از حوادث و سوانح وسایل نقلیه
۵. سکته های قلبی و مغزی
۶. خونریزی های و شوک

۷. اغماء

۸. اختلالات تنفسی شدید و خفگی ها

۹. تشنجات

۱۰. بیماری های عفونی خطرناک مانند مننژیت

۱۱. نوزادانی که نیاز به تعویض خون دارند

۱۲. سایر بیماری های مواردی که مسئول تعریف ماده یک قرار گیرد

بنابراین در موارد اورژانس پزشکان موظفند در صورت مشاهده چنین بیمارانی ، آنچه در توان دارند به کاربرند ، در غیراینصورت متخلف محسوب و به حبس از ۶ ماه تا ۳ سال محکوم خواهند شد .

در موارد اورژانس پزشکان باید سه شرط زیر را ثابت کنند :

۱. واقعاً موضوع مرگ و زندگی در میان باشد

۲. قادر به گرفتن رضایت از بیمار و قیم او نباشیم .

۳. بیمار قبلاً هیچگونه دستورالعمل جهت انجام مراقبت ارائه

نداده باشد

باورهای متداول برای بی توجهی به رضایت آگاهانه

- ◆ بیماران عمدتاً متوجه اطلاعات پزشکی نمی شوند.
- ◆ معمولاً بیماران نمی خواهند در تصمیم گیری شرکت کنند.
- ◆ بعضاً تصمیماتی می گیرند که به مصلحت آنها نیست.
- ◆ گرفتن رضایت آگاهانه عملاً مشکل است.

مفهوم آگاهی در رضایت آگاهانه

الف) تبیین نقش و اهمیت خواست بیمار در تصمیم گیری :

استدلال : بسیاری از بیماران نسبت به این حق خویش آگاهی ندارند.

عبارت پیشنهادی :

- مایلید با هم در مورد درمان تصمیم گیری کنیم .**
- خواست و تمایل شما در تصمیم گیری من مهم است .**

ب) تشریح وضعیت موجود و ماهیت تصمیمی که باید گرفته شود .

استدلال : روشن کردن وضعیت به پزشک کمک می کند با بیمار در مورد تصمیمات درمانی همفکری کند .

عبارت پیشنهادی :

این وضعیتی است که باید در آن مورد تصمیم گیری کنیم

ج (گفتگو در خصوص درمان های ممکن:

استدلال : معمولاً تصمیم گیری از میان چند گزینه مطرح بوده و معمولاً بیمار آگاهی نسبت به این گزینه ها ندارد.

عبارت پیشنهادی :
شما می توانید درمان جدید را شروع کنید یا درمان فعلی را ادامه دهید .

د) تشریح منافع و مضار بالقوه هر کدام از درمان های مطرح با توجه به باورهای بیمار :

استدلال : معمولاً پزشک در بیان خود نقاط قوت یکی از روشها و نقاط ضعف سایر روشها را بیان می کند بدون اینکه دید جامعی از نقاط ضعف روش مد نظر خود و نقاط قوت سایر روشها را ارائه دهد .

عبارت پیشنهادی :

گرچه درمان جدید گران تر است اما در عوض شما روزی یکبار از آن استفاده می کنید .

گرچه اسکرین کانسر کولون با آزمایش مدفوع راحت تر و ارزان تر است ولی سیگموئیدوسکوپی مطمئن تر می باشد .

ه) بیان نگرانیها:

استدلال: گرچه انجام آن مشکل است ولی برای درک کامل و جلب اطمینان و پذیرش پایدار بیمار خیلی حساس و مهم است.

عبارت پیشنهادی:

شانس موفقیت زیاد است ولی خطراتی هم دارد.
خیلی از بیماران با شرایط شما با این درمان بهبود یافته اند
ولی البته نه همه.

(و ارزیابی و درک و انتقال مفاهیم :

استدلال : مسیر اصلی در جهت تصمیم گیری درک اطلاعات ارائه شده به بیمار است و بدون آن بیمار از این اطلاعات طرح شده سودی نمی برد .

عبارت پیشنهادی :

**ایا فهمیدید که موضوع چیست؟
آیا متوجه عرایض من شدید؟**

**ارزیابی میزان درک انتقال مفاهیم به بیمار در دو سطح باید
انجام شود :**

**الف) آیا بیمار متوجه مطالب گفته شده در خصوص بیماری و
درمان از سوی پزشک شده است ؟**

**ب) آیا بیمار متوجه نقش خود در تصمیم گیری در روند
درمان شده است ؟**

ز) کشف خواست و رجحان بیمار :

استدلال : پزشک معمولاً فرض را بر این می گذارد که بیمار در صورت مخالفت با تصمیم گیری این مخالفت را ابراز می کند در حالیکه اغلب لازم است نظر بیمار پرسیده شود. این امر این اطمینان را به بیمار میدهد که حق دارد مخالفت کند یا سوالات بیشتری بکند .

عبارت پیشنهادی :

- به نظر شما این منطقی است .**
- نظرتان در این مورد چیست .**

مفهوم رضایت در رضایت آگاهانه

الف) آزادی: عوامل مخدوش کننده

۱- عوامل داخلی:

درد، اضطراب، تمایل به مورد تقدیر واقع شدن، حس احترام و قدر شناسی به پزشک، ذهنیت نادرست نسبت به امکان مداخله در تصمیم گیری، ...
(تعویق تصمیم گیری اصلی به پس از کنترل درد)

۲- عوامل خارجی:

۱. اجبار (Force): بستن بیمار به تخت، خانواده یا دوستان

• تهدید (Coercion) اختلاف جایگاه پزشک و بیمار فضای تهدید آمیزی ایجاد می کند. مثلا اگر پزشک بگوید داروی A بسیار موثرتر و بهتر از B می باشد بیمار به خود اجازه مخالفت نمی دهد. اوج تهدید وقتی است که پزشک از امتناع بیمار خشمگین شود.

• فریب (Manipulation): ارائه اطلاعات ناقص

ب) ظرفیت (صلاحیت)

توانایی دریافت اطلاعات، فهم و پردازش اطلاعات، تامل و مشورت کردن و نهایتاً بیان انتخاب اول از سوی بیمار.

عموما اصل بر ظرفیت داشتن بیمار است مگر اینکه خلاف آن ثابت شود.

- ◆ صلاحیت و عدم صلاحیت در یک **تصمیم خاص** تعریف می شود. چه بسا فرد در اقدام پیچیده درمانی صلاحیت نداشته ولی در اقدامات معمول ذیصلاح باشد.
- ◆ سن قانونی در کشورهای مختلف ۱۸، ۱۵ یا ۲۱ می باشد. رضایت ولی جهت معالجه فرد با کمتر از سن قانونی ضروری است.
- ◆ این اجازه به معنای **مالکیت** والدین به فرزند نیست بلکه آنها باید بر اساس منافع فرزند و نه منافع خود تصمیم گیری کنند. در صورت احراز خلاف مسئله باید از آنان سلب اختیار شود.
- ◆ از دیدگاه اخلاقی کودک به فراخور درک و فهم خود باید در تصمیم گیری های پزشکی مشارکت یابد و پزشک باید به ظرفیت های اختصاصی کودک حساس باشد.

سایر موارد عدم صلاحیت رضایت

- زندانیان
- عقب افتادگان ذهنی و بیماران روانی
- کاهش سطح هوشیاری

عدم صلاحیت ممکن است

- موقتی باشد: (بچه ها ، بیمار الکلی ، ...)
 - متناوب باشد: (اختلالات روانی دوره ای ، ...)
 - دائمی باشد: (بیهوشی غیر قابل بازگشت ، عقب افتادگی ذهنی ، ...)
- (

یافته های بسیاری از مطالعات حاکی از آن است که بیماران می خواهند از وضعیت پزشکی خود مطلع شده و در تصمیم گیریهای درمانی درگیر شوند.

در یک مطالعه هشتاد درصد بیماران ترجیح می دادند تا به نحو فعالی در تصمیم گیریها مشارکت داشته باشند.

اگرچه ۹۶ درصد سرویس های جراحی به صورت روتین از بیماران رضایت می گیرند ، اما کمتر از ۵۰ درصد پزشکان برای اقداماتی چون آزمایش های خونی یا رادیولوژی های تشخیصی از بیماران خود اجازه می گیرند .

اطلاعات لازم در نود درصد اقدامات درمانی به اطلاع بیماران رسانده می شود ، در حالیکه این آمار در مورد روشهای آلترناتیو تنها ۵۳ درصد است .

- در بررسی نوار صوتی ضبط شده در ویزیت های معمول در مطب برای بیماران سرپایی ، تنها در ۱۴ درصد موارد در مورد آلترناتیو های درمانی صحبت شده است . و در مورد منافع و خطرات درمانی ۹ درصد و ارزیابی از میزان درک و فهم اطلاعات تنها در ۲ درصد موارد صورت گرفته است .

- چندین مطالعه ارتباط معنی داری میان اخذ رضایت آگاهانه مطلوب و نتیجه بالینی مناسب شامل بهبود سلامت روانی ، برطرف شدن علائم و درد ، کمبود عملکرد بیمار و معیار های فیزیولوژیک را به اثبات رسانده اند . این نتیجه شامل پذیرش مناسب تر رژیم درمانی و رضایتمندی می باشد .

مواردیکه می تواند علیرغم اخذ رضایت نامه موجب قصور پزشکی شود

۱. فرم رضایت نامه از نظر قضایی قابل قبول نباشد
۲. خطرات و عوارض محتمل به بیمار گوشزد نشده باشد
۳. بیمار محتویات رضایت نامه را درک نکرده باشد